

3-7
GADI

TURAIIDAS MUZEJREZERVĀTS

TURAIIDAS PILS DĀVIDA STĀSTU UN SPĒĻU GRĀMATA

UDK 087.5
Tu574

Teksta autors: Īpaši aizsargājamais kultūras piemineklis – Turaidas muzejrezervāts

Grāmatā izmantoti Turaidas muzejrezervāta krājuma priekšmetu attēli, Aleksandra Stankēviča zīmējumi

Māksliniece Una Leitāne

Iespiests SIA “Masterprint”

Grāmata izdota ar Siguldas novada Domes finansiālo atbalstu

© Turaidas muzejrezervāts, 2016

© Una Leitāne, 2016

ISBN 978-9934-8524-1-1

MĪĻIE BĒRNI UN VECĀKI!

1

Novēlam, lai “Turaidas pils Dāvida stāstu un spēļu grāmata”
sniedz jums prieku, darbojoties kopā!

MANI SAUC _____

MAN IR _____ **GADI**

ES DZĪVOJU _____

ŠOGAD IR _____ **GADS**

UZZĪMĒ SAVU SAPŅU PILI!

IEPAZĪSIMIES!

Mani sauc Dāvids. Gribu būt Tavs draugs ceļojumā pa Turaidas pili.

Sensenos laikos kāds mani uzzīmēja uz tikko izgatavota mitra ķieģeļa. Tā es sāku dzīvot Turaidas pilī. Pirms vairāk nekā divdesmit gadiem mani atrada arheologi un atpazīna, jo man rokā ir pacelta linga* kā Dāvidam no Bībeles. Gudrajā grāmatā – Bībelē ir stāsts par drosmīgo ganu Dāvidu, kurš cīnījās ar milzi Goliātu*. Augumā varenais un ļoti spēcīgais Goliāts bija visus uzvarējis un nebija neviena drosminieka, kas stātos viņa pārspēkam pretī.

Lai gan Dāvids bija mazs zēns, viņš milzi uzvarēja ar savu gudrību un apņēmību.

Te redzams Turaidas pilī atrastais ķieģelis ar uzzīmētu Dāvidu, kurš labajā rokā tur atvēztu lingu. Viņš tēmējot aizmiedzis kreiso aci, lai uzsāktu cīņu ar milzi Goliātu.

Ceļojuma laikā Tu kopā ar mani:

- ◇ Iepazīsi Turaidas pili, izpildot dažādus uzdevumus.
- ◇ Ieraudzīsi senlietas, kuras man patīk visvairāk.
- ◇ Atradīsi arī uzlīmju lapu, kur ir ģeometriskas figūras pils būvniecībai un vairodzīņi grāmatas lappušu sanumurēšanai.
- ◇ Uzzināsi jaunus vārdus – atsevišķiem vārdiem ir pievienota zvaigznīte*. Meklē šī īpašā vārda skaidrojumu grāmatas beigās “Skaidrojošajā vārdnīcā”!

Turaidas pilij ir vairāk nekā 800 gadu. To sāka būvēt 1214. gadā. Pils atrodas uz stāva kalna, kura pakājē tek upe Gauja. Turaidas pils ir varens cietoksnis. To apjož pamatīga mūra siena. Pilī bijuši septiņi tornī. Pats garākais ir Galvenais tornis.

Senos laikos pilī ir bijušas daudzas ēkas. Tajās atradās dzīvojamās istabas, guļamtelpas, lūgšanu telpas, liela zāle, virtuve, noliktavas pārtikai un ieročiem, cietums, alus darītava, smēde, dzirnavas un vēl citas telpas.

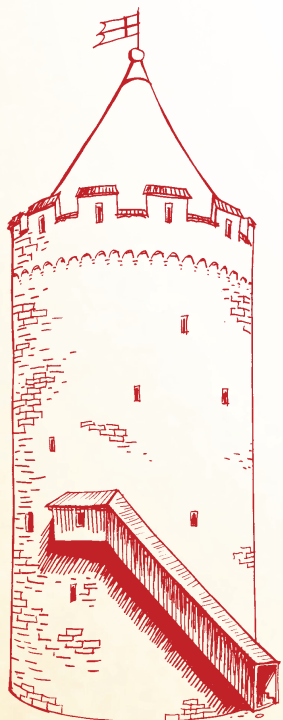
Tagad Turaidas pilī izveidots muzejs, kas gaida Tevi ciemos katru dienu, un Tu vari ar mani sasveicināties pils rietumu korpusa pagraba stāvā!

IZKRĀSO BURTUS KATRU SAVĀ KRĀSĀ!

TURAJDA

GALVENAIS TORNIS

Vai zināji, ka Turaidas pils Galvenais tornis ir viena no vecākajām celtnēm pilī? To sāka būvēt vienu no pirmajiem. Senāk tornī varēja iekļūt tikai pa ieeju, kas atradās gandrīz 10 metrus virs zemes.

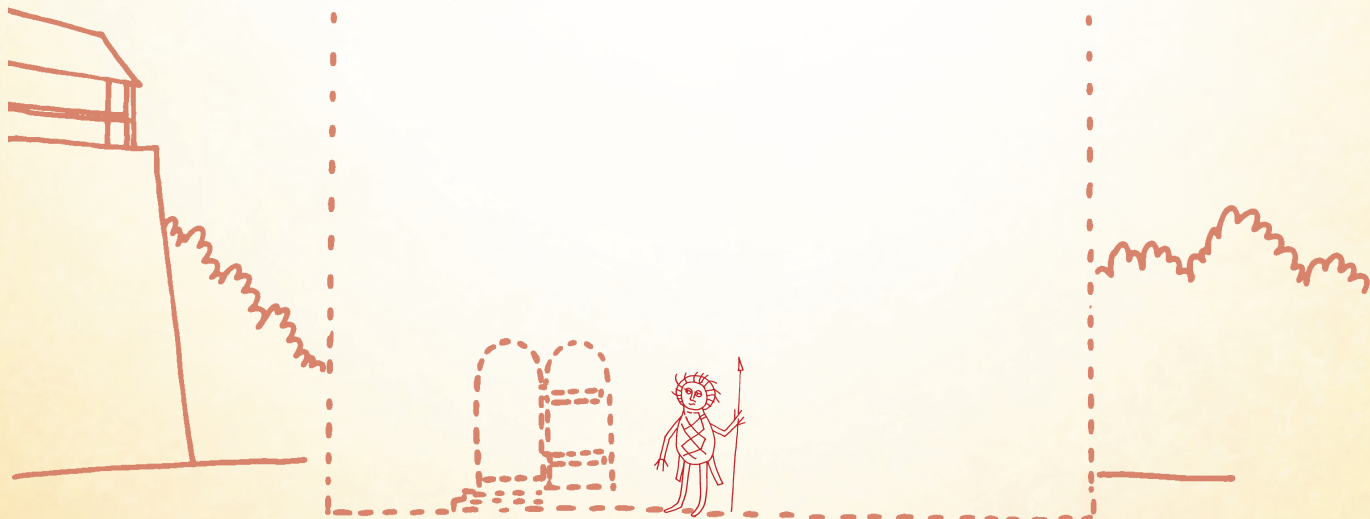
Uz to veda koka kāpnes. Seno ieeju tornī var redzēt vēl mūsdienās, kur tagad atrodas balkons. Līdz jumta smailei torņa augstums ir 38,25 metri un tam ir pieci stāvi.

No torņa var tālu redzēt. Katru dienu pils sargi devās uz torņa augšējo stāvu, lai novērotu apkārtni. Ja tuvojās ienaidnieki, sargi ātri deva ziņu pils iemītniekiem, lai gatavojas aizstāvībai.

**PĀRVELC PUNKTĒTĀS
KONTŪRAS UN IZKRĀSO
TURĀIDAS PILS
GALVENO TORNI!**

**SASKAITI
VISUS LOGUS
UN SKAITLI
IERAKSTI
VAIROGĀ!**

Kopš savas dzimšanas es dzīvoju māla ķieģelī. Arī Turaidas pils ir mūrēta no māla ķieģeļiem. Daudzi no tiem ir sarkanā krāsā, citi ir dzeltenīgi un oranži, vēl citi – ļoti tumši, gandrīz melni. Ķieģeļi ir dažāda izmēra un dažādas formas.

To svars ir no 4 līdz 7,5 kilogrami.

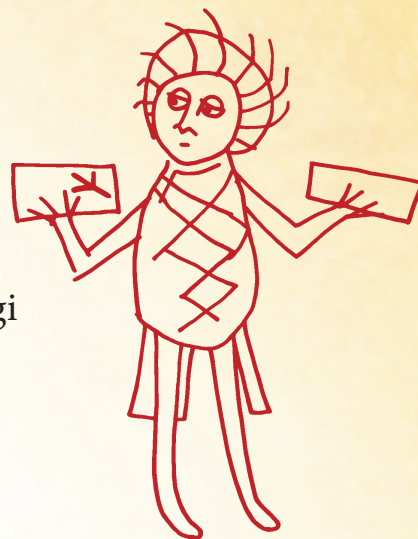
Ķieģeļus no vietējā māla gatavoja netālu no pils.

Tikko izgatavotos mīkstos ķieģeļus lika žāvēties uz lauka.

Pēc tam tos apdedzināja krāsnī un ķieģeļi kļuva cieti.

Uz dažiem ķieģeļiem redzami dzīvnieku pēdu nospiedumi.

Tie radušies, kādam dzīvniekam nejauši uzkāpjot uz tikko izgatavota mīksta ķieģeļa.

KAĶA PĒDAS
NOSPIEDUMS

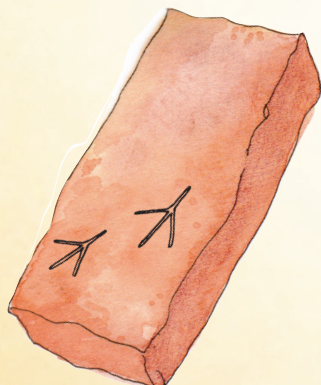
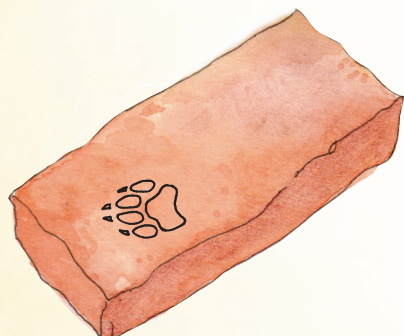
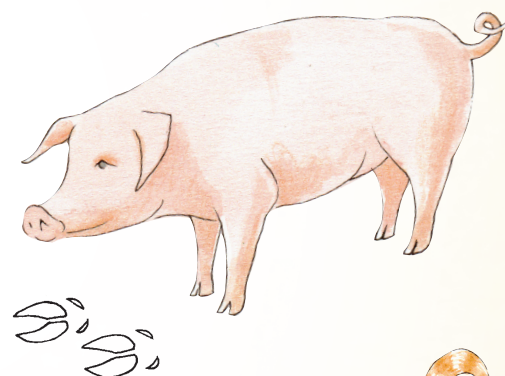
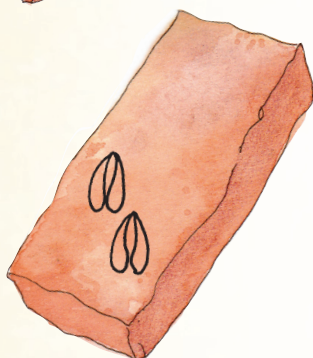
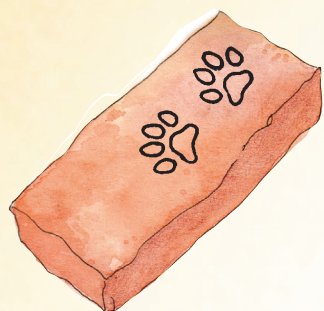

SUŅA PĒDAS
NOSPIEDUMS

TE APVELC SAVU PLAUKSTU!

SAVIENO DZĪVNIEKU AR TĀ PĒDAS NOSPIEDUMU UZ ĶIEĢEĻA!

7

GAISMA, SILTUMS, ŪDENS

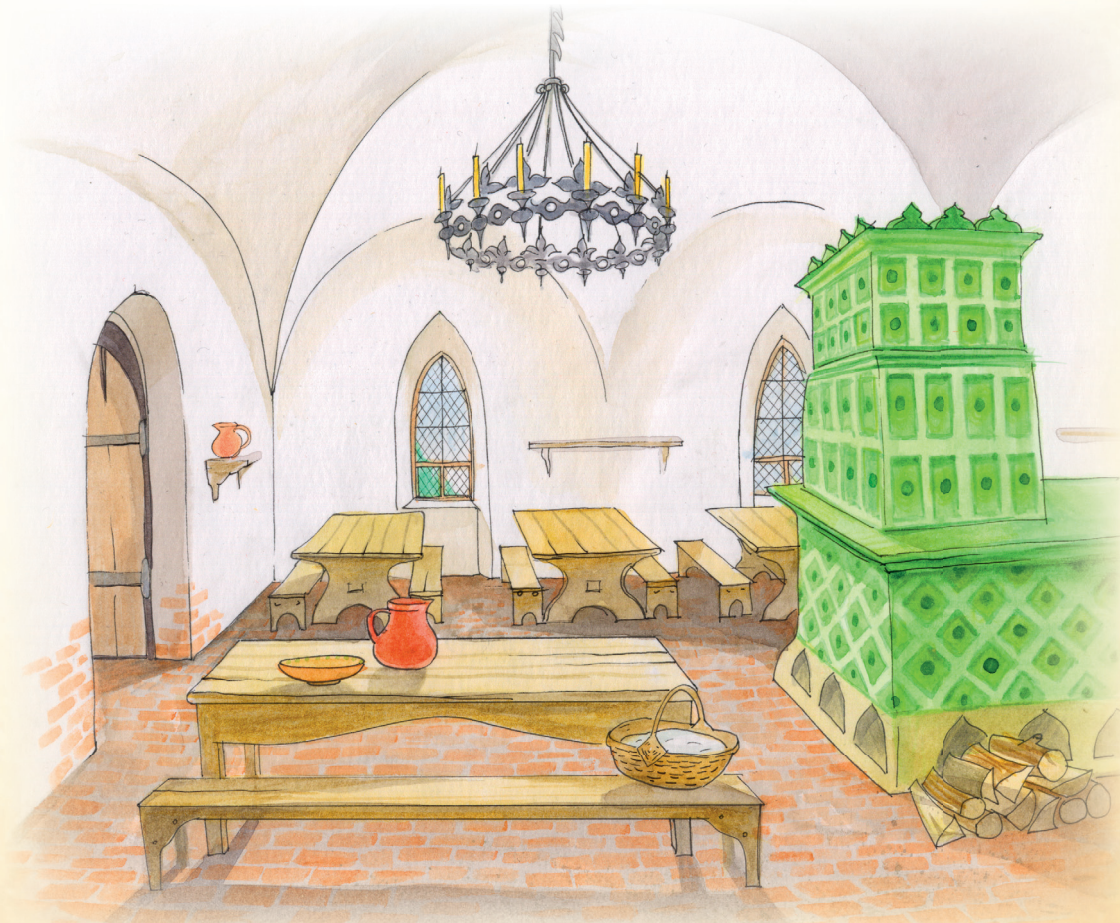
Man patīk gaisma un siltums, bet varenajos pils mūros bija nelieli logi un šaujamlūkas. Dzīvojamo telpu logi bija veidoti no sīkām krāsaina stikla rūtīm. Pie logiem bija izveidotas īpašas sēdvietas, lai, darot kādu darbu vai lasot, labāk varētu izmantot dienas gaismu. Naktī gaismu galvenokārt deva sveces, kuras tika ievietotas svečturos.

Pils telpas bija dažāda lieluma ar augstiem, velvētiem* griestiem. Grīdas bija noklātas ar māla flīzēm vai ķieģeļiem. Siltumu telpās nodrošināja dažāda veida kamīni un krāsnis. Ar 16. gadsimtu pilī izplatītas bija krāsnis, kas veidotas no krāsainiem, glazētiem podiņiem*. Tāda krāsns ne vien labi apsildīja telpu, bet bija arī grezna istabas dekorācija.

Ūdeni pils vajadzībām ieguva no akām. Viena no tām atrodas pils pagalmā, ir atjaunota un darbojas arī šodien. Akas dziļums ir 9 metri.

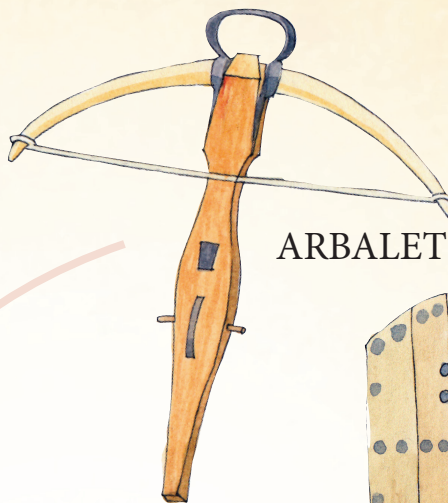
ATRODI UZZĪMĒTAJĀ PILS ISTABĀ 4 GALDUS, 2 LOGUS, KRĀSNI UN LIELU SVEČTURI!

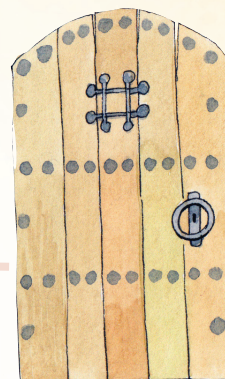
SAMEKLĒ PĀRI, SEKOJOT LĪNIJĀM!

KRŪZE

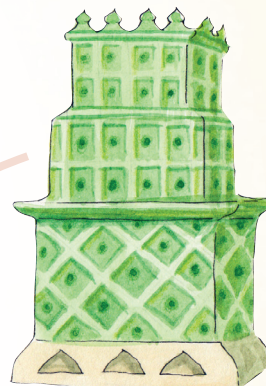
ARBALET'S

DURVIS

KRĀSNS PODIŅŠ

KRĀSNS

BULTAS GALS

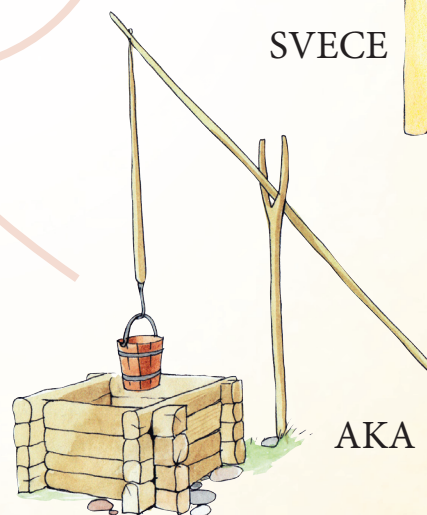
KAROTE

SVECE

SVEČTURIS

AKA

ATSLĒGA

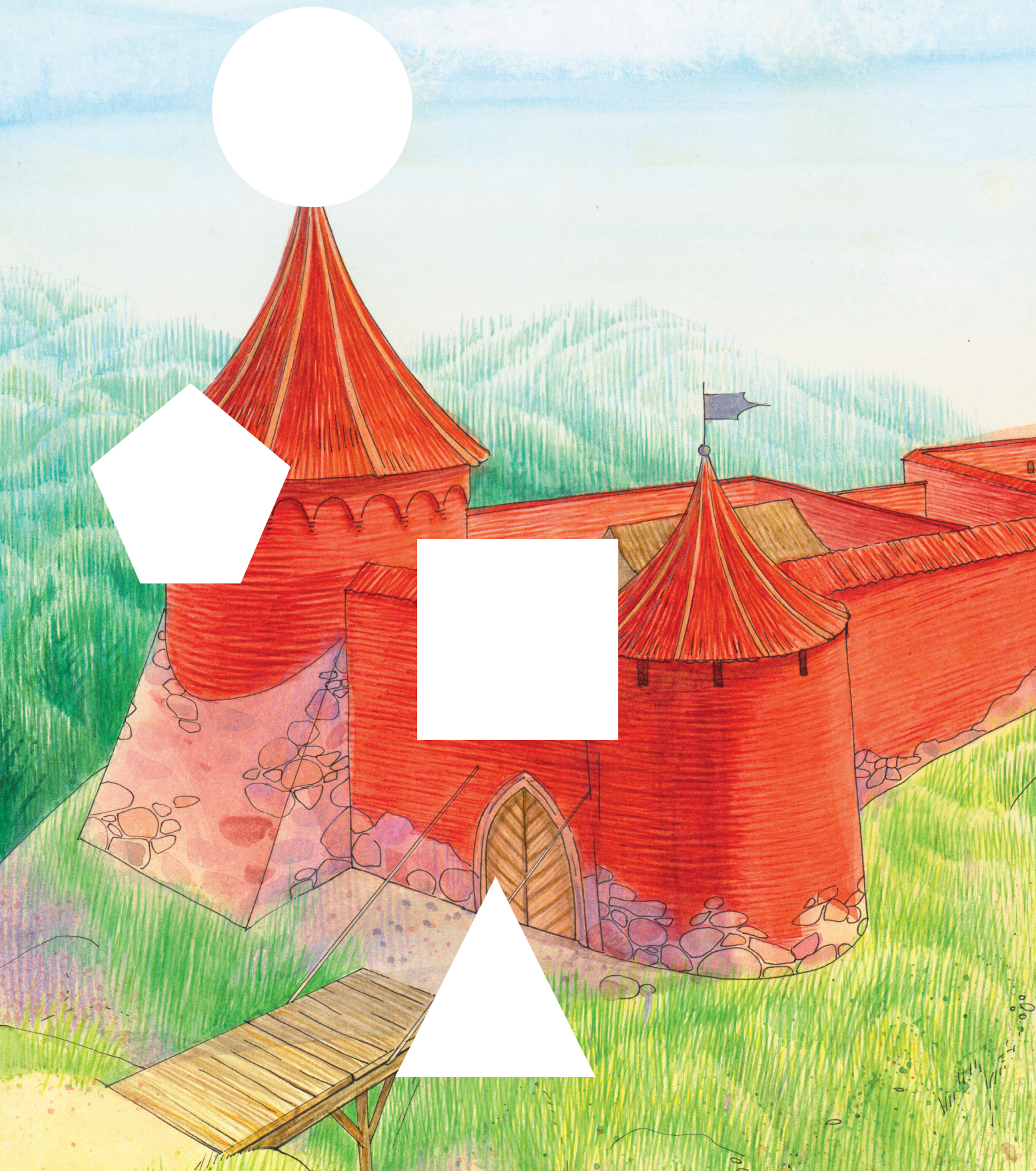

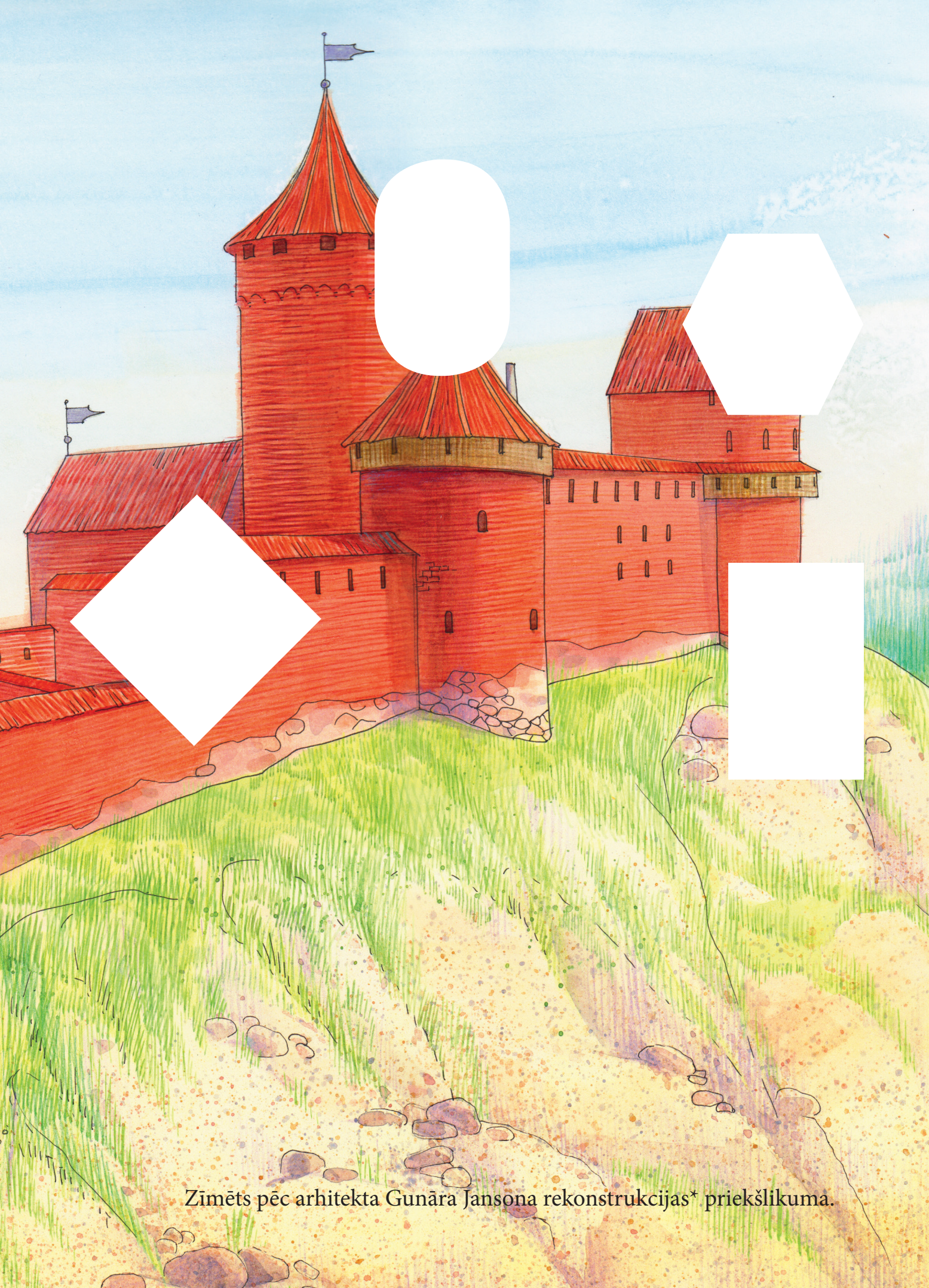
ŠĶĪVIS

10

TURAJDAS PILS 16. GADSIMTĀ

**PABEIDZ CELT TURAJDAS PILI -
IELĪMĒ TRŪKSTOŠĀS DETALĀS!**

Zīmēts pēc arhitekta Gunāra Jansona rekonstrukcijas* priekšlikuma.

KAS VALDĪJA TURAIIDAS PILI?

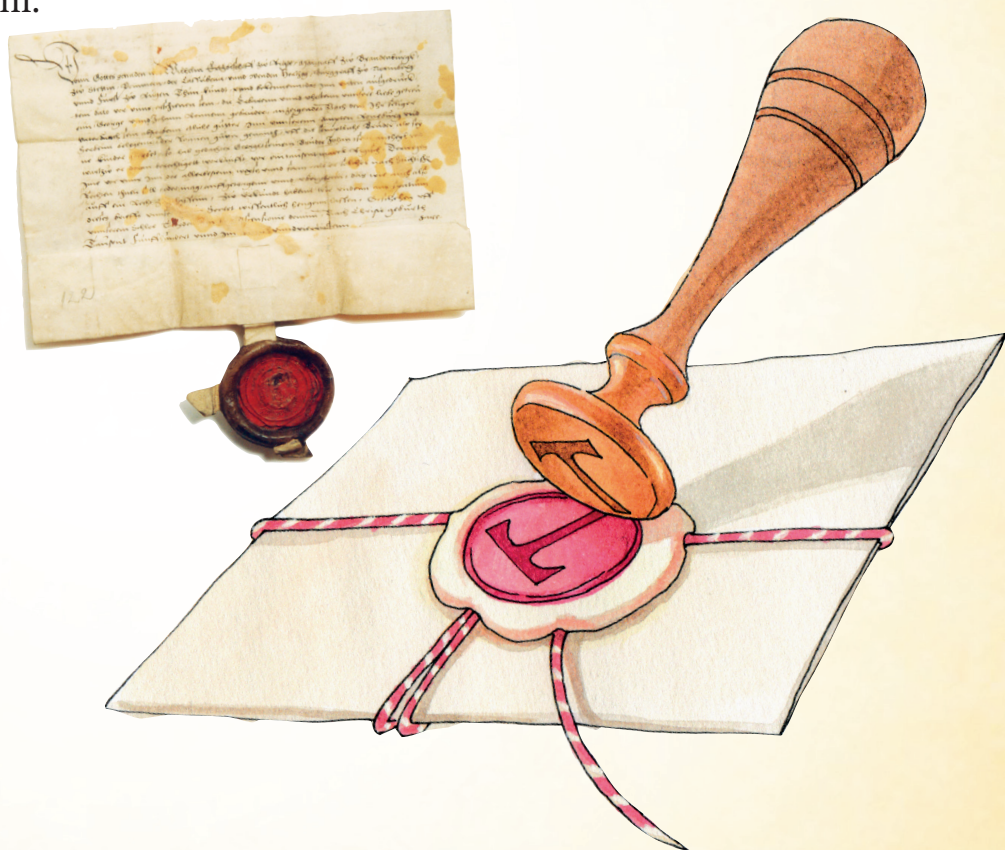
Visvairāk man patika dienas, kad pilī ieradās arhibīskaps* ar galmu*.

Turaidā arhibīskaps savas darbības laikā uzturējās tikai laiku pa laikam, jo viņam bija vairākas pilis*. Arhibīskaps mēdza ceļot kopā ar pavadoņiem – domkungiem, karavīriem, garīdzniekiem, rakstvežiem, novada pārvaldniekiem, tiesnešiem, arhibīskapijas ekonomu, pavāriem, bārdzīņiem un citiem kalpotājiem. Galmā varēja būt 50 vai pat 100 cilvēku.

Kad arhibīskaps ieradās Turaidā, pilī notika sanāksmes kopā ar bagātākajiem zemju īpašniekiem, tikšanās ar ārvalstu sūtņiem, tika rakstītas un nosūtītas vēstules, sagatavoti valstiski svarīgi dokumenti un veikti citi pienākumi.

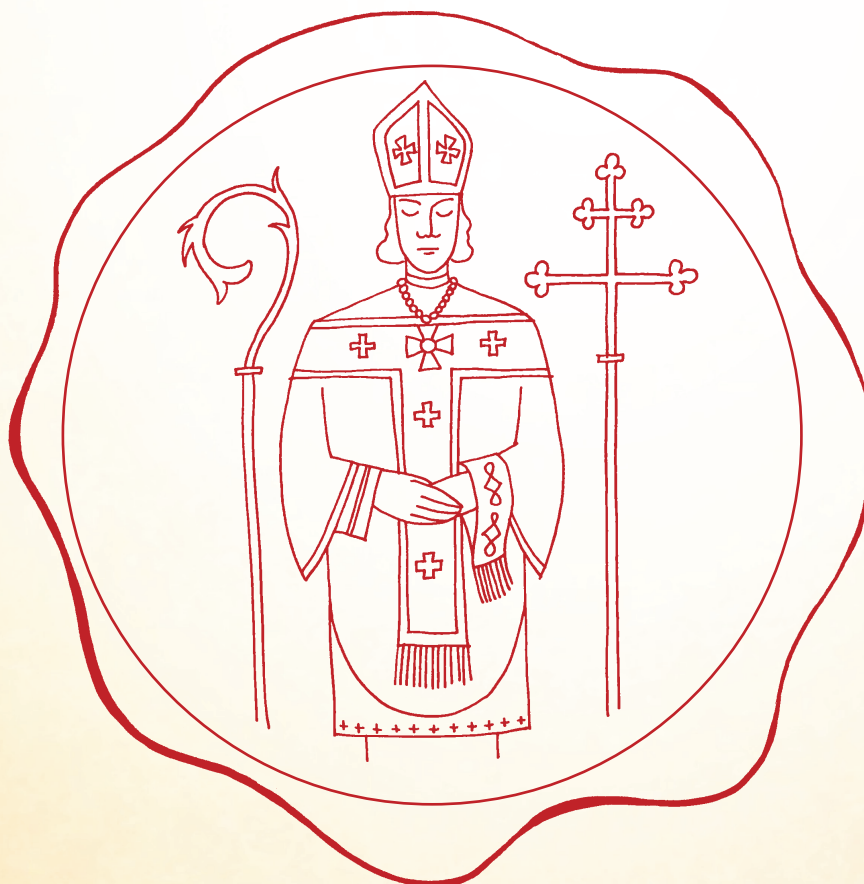
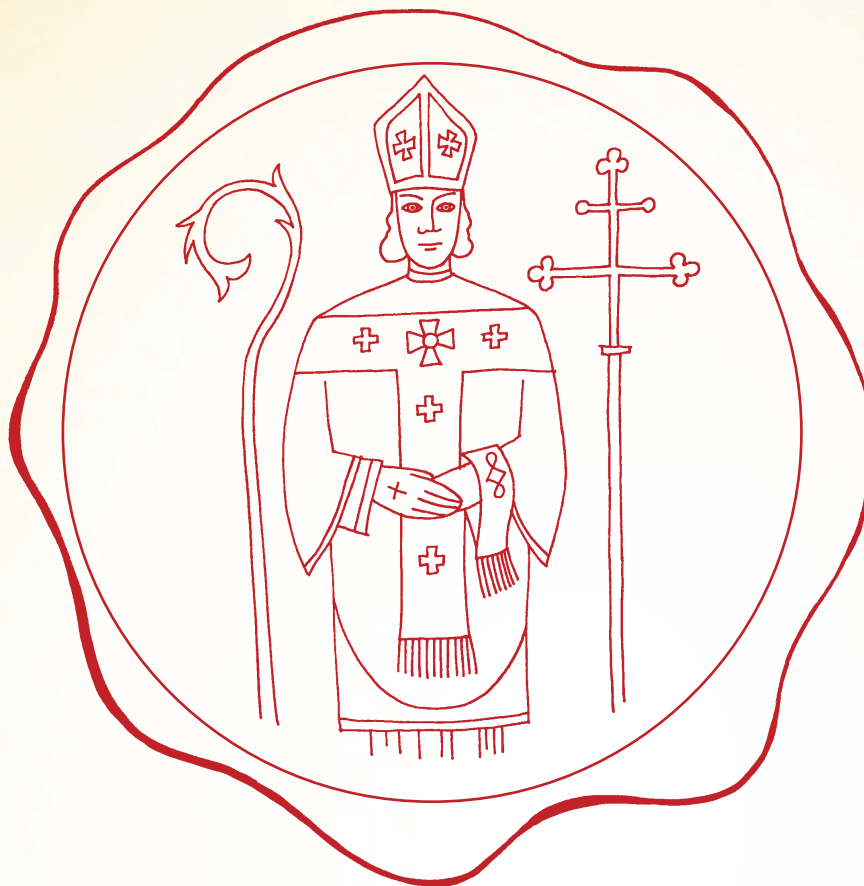

RĪGAS ARHIBĪSKAPS

Līdz mūsdienām saglabājušies vairāki desmiti seno dokumentu, kurus arhibīskapi izdevuši Turaidas pilī. Parasti šie dokumenti ir papildināti ar valdnieka zīmoga nospiedumu, kas izgatavots no krāsaina vaska.*

**APSKATI ZĪMOGUS
UN ATRODI 10 ATŠKIRĪBAS!**

KAS IKDIENĀ DZĪVOJA UN STRĀDĀJA TURAJDAS PILĪ?

Ikdienā pilī es satiku cilvēkus, kuri darīja dažādus darbus.

Par pils drošību gādāja uzticami sargi. Viņi apsargāja pils vārtus, novēroja apkārtni, uzmanīja ieslodzītos pils cietumā un veica citus tiem uzticētos pienākumus.

Noliktavās glabājās pārtika un ieroči. Tās pārraudzīja pārziņi, kuriem bija visu durvju atslēgas.

Par ēdienu pagatavošanu rūpējās pavāri un viņu palīgi.

Zirgu puiši kopa un pieskatīja zirgus. Kalējs kala zirgiem pakavus, kā arī daudzas citas saimniecībā nepieciešamās lietas.

Kad arhibīskaps neuzturējās Turaidā, viņa vietā valdīja FOGTS. Šis amata nosaukums cēlies no latīņu vārda – advocatus – aizstāvis.

Mūsdienās arī Tu vari satikt FOGTU, piedaloties spēlē

“Cīemos pie Turaidas fogta”!

APSKATI RŪPĪGI ZĪMĒJUMUS UN PASTĀSTI, KĀDI PILS ĻAUDIS TAJOS ATTĒLOTI UN KO VIŅI DARA!

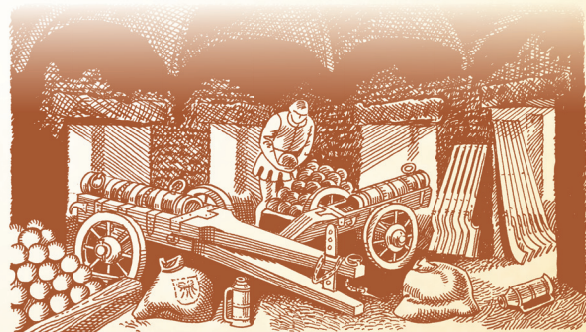
PAVĀRI PILS VIRTUVĒ

ZIRGU PUIŠI APKOPJ ZIRGUS STALLI

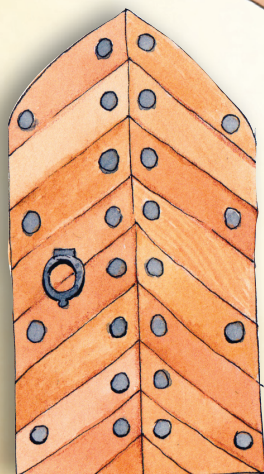
KALĒJS AR SAVU PALĪGU SMEDĒ

PILS SARGS IELGABATU TORNI

PALĪDZI DURVJU SARGAM ATRAST DURVJU ATSLĒGU!

15

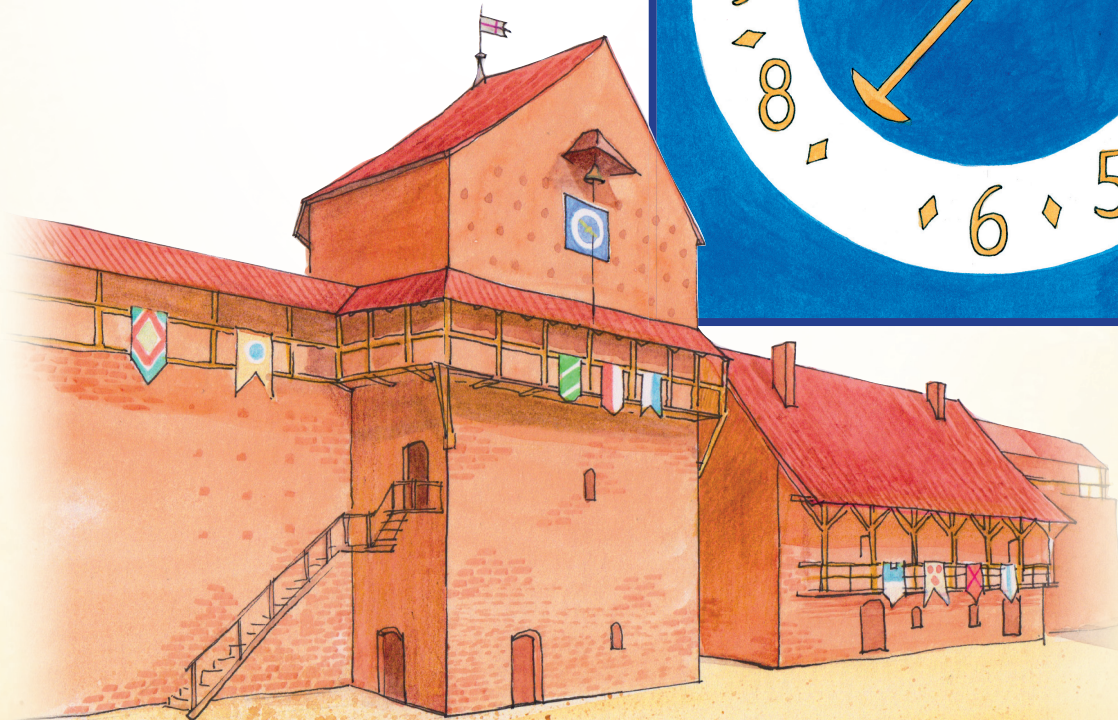
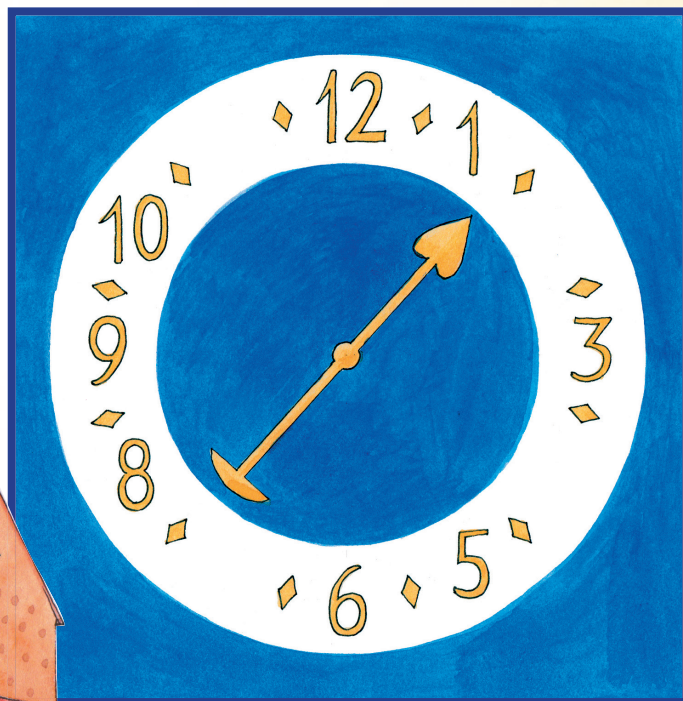

Es un cilvēki, kas dzīvoja pilī, ticēja Dievam. Pils ikdienas kārtība veidojās saskaņā ar noteiktiem lūgšanu laikiem. Uz lūgšanām un ēdienreizēm visi tika aicināti ar zvanu skaņām.

Ēdienreizēs pils iemītnieki pulcējās zālē. Kungi un kalpotāji, atbilstoši amatam, sēdēja pie atsevišķiem galdiem. Mani visvairāk interesēja viesi no svešām zemēm, kuri arī piedalījās ēdienreizēs un stāstīja brīnišķīgus stāstus.

IERAKSTI PULKSTEŅA CIPARNĪCĀ IZTRŪKSTOŠOS CIPARUS!

TURAJDAS PILĪ ATRASTAIS
17. GADSIMTA MĀLA ŠĶĪVIS.

KO ĻAUDIS DARĪJA BRĪVAJĀ LAIKĀ?

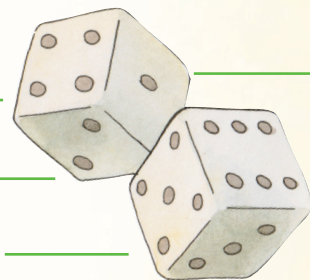
Pils iemītniekiem brīvā laika bija maz. Piemēram, pils sargi bija aizņemti rūpēs par savu apbruņojumu – tika asināti zobeni, lāpītas drēbes vai tīrītas bruņas un notika vingrināšanās cīņās ar ieročiem.

Man ļoti patika dažādas veiklības spēles un sacensības, kas notika pils pagalmā.

Iecienītas bija arī galda spēles – šahs, dambrete, dzirnavas un citas. Populāra bija kauliņu spēle, ko spēlēja ar vairākiem metamiem kauliņiem.

Patīkams laika kavēklis bija muzicēšana. Daži pils iemītnieki prata spēlēt kādu mūzikas instrumentu, kā arī labprāt dziedāja sev un citiem par prieku.

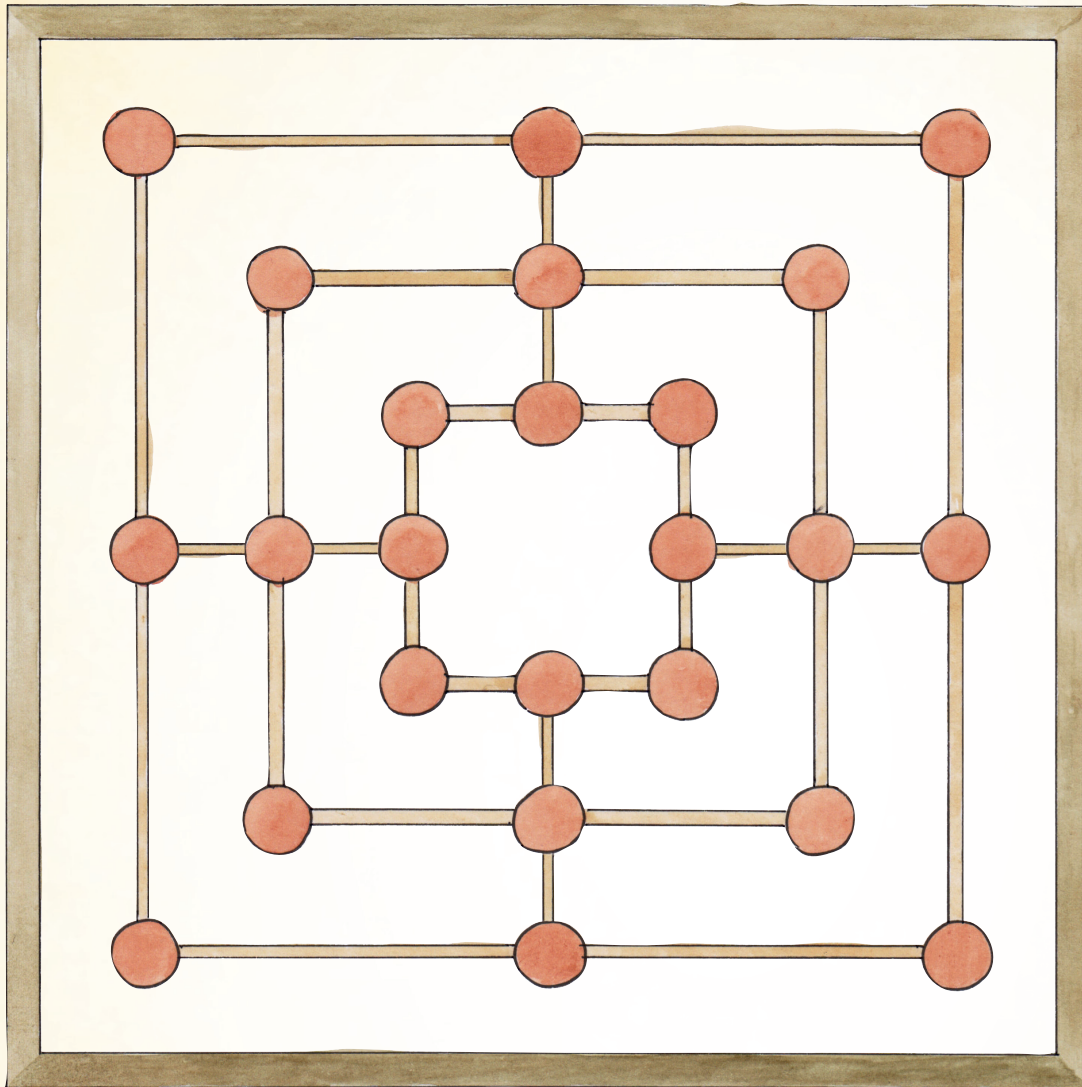
**SASKAITI UN UZRAKSTI,
CIK PUNKTU IR UZ KATRAS
SPĒĻU KAULIŅU MALAS!**

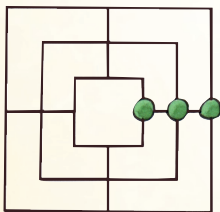
SPĒLE "DZIRNAVAS"

19

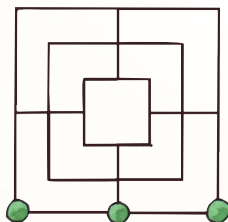
Spēle "Dzirnavas" ir viena no vecākajām galda spēlēm pasaulē. Mūsdienās ir zināma līdzīga spēle, ko daži sauc par "Desām".

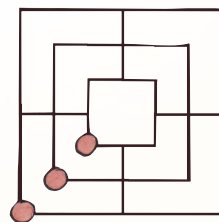
JĀ!

JĀ!

NĒ!

NOTEIKUMI

Spēli spēlē 2 dalībnieki, un uzvarētājs ir tas, kurš pirmais izveido "dzirnavas" – nostāda 3 kauliņus vienā taisnā rindā. Katram spēlētājam ir 9 kauliņi savā krāsā. Spēles gaita:

1. Katrs spēlētājs pamīšus liek kauliņus uz spēles laukuma, veidojot rindu, un vienlaicīgi, cenšoties nepieļaut, to izdarīt pretiniekam.
2. Ja abu spēlētāju visi kauliņi jau ir uz laukuma, bet vēl "dzirnavas" ar 3 kauliņiem nav izveidojušās, tad spēli var turpināt, kauliņus pārbīdot.
3. Pārbīdīt var tikai pa ievilktajām līnijām uz blakus esošo brīvo vietu.
4. Kauliņi viens otru nesit kā dambretē.
5. Gājiens jāizdara obligāti.

GOLIĀTS (2. lpp.) – Bībeles stāstu varonis, ļoti liela auguma spēcīgs cilvēks, līdzīgs milzim.

LINGA (2. lpp.) – sens ierocis, ko izmanto akmeņu mešanai. Linga sastāv no koka kāta un pagaras ādas sloksnes, kuras galā atrodas cilpa, kurā ielikt akmeni.

VELVĒTI GRIESTI (8. lpp.) – telpas griesti, kas izveidoti izliektā formā.

KRĀSNS PODIŅŠ (8. lpp.) – nosaukums cēlies no nelieliem māla trauciņiem, kurus iemūrēja krāsns sienā, lai krāsns dotu vairāk siltuma. Vēlāk krāsns podiņus veidoja kā māla plāksnītes ar aizmugurē piestiprinātu valnīti. Plāksnīti rotāja ar dažādiem atveidiem (cilvēku figūrām, ornamentiem) un pārklāja ar plānu krāsainu glazūru. Šādi krāsns podiņi bija redzami krāsns sienā. Podiņa aizmugurē esošais valnītis tika iemūrēts un nodrošināja krāsns stabilitāti.

REKONSTRUKCIJA (11. lpp.) – ēkas vai priekšmeta atjaunošana sākotnējā izskatā, izmantojot senus zīmējumus, aprakstus, līdzīgas celtnes vai priekšmeta izskatu.

ARHIBĪSKAPS (12. lpp.) – viens no augstākajiem baznīcas amatiem. Viduslaikos Latvijas teritorijā valdīja Rīgas arhibīskaps. Rīgas arhibīskapija viduslaikos pletās no Rīgas pilsētas līdz pat igauņu robežām. Turaida bija viena no Rīgas arhibīskapijas pilīm.

GALMS VAI SVĪTA (12. lpp.) – valdnieka pavadoņi un apkalpotāji.

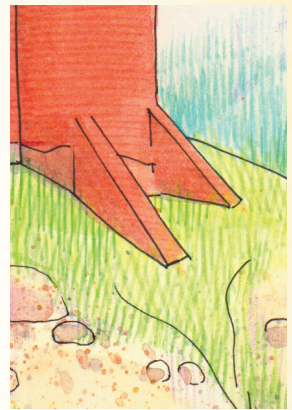
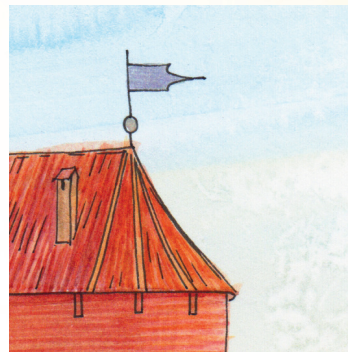
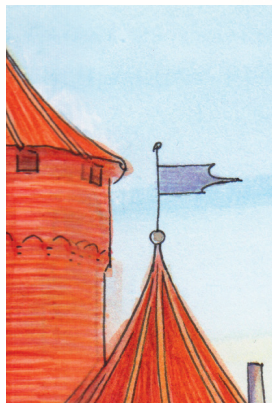
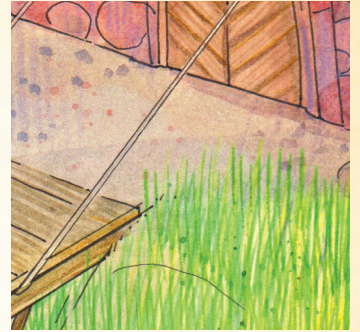
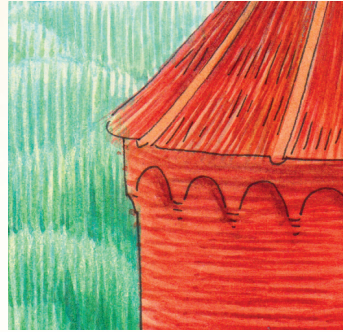
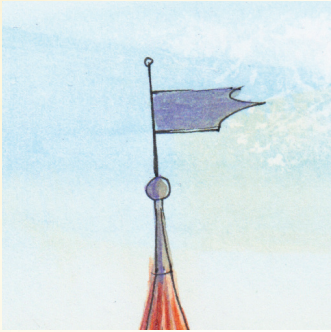
ZĪMOGA NOSPIEDUMS (12. lpp.) – krāsainā vaskā iespiests atveids (valdnieka attēls, vārds vai raksturīga zīme), kuru seniem dokumentiem pievienoja paraksta vietā.

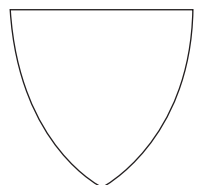
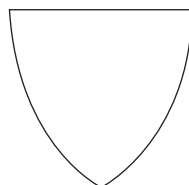
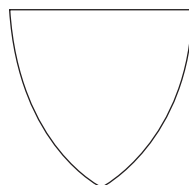
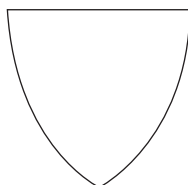
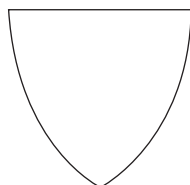
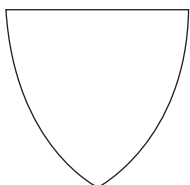
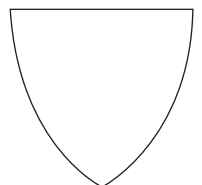
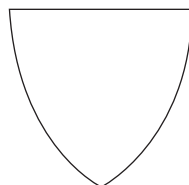
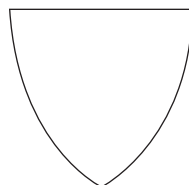
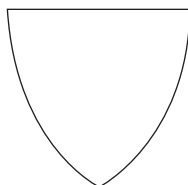
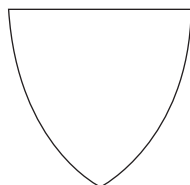
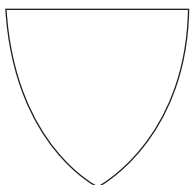
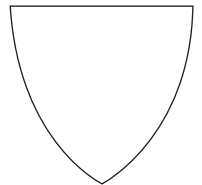
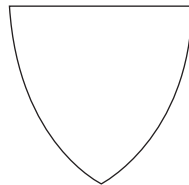
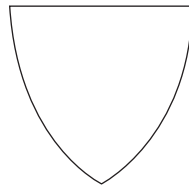
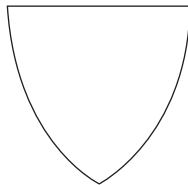
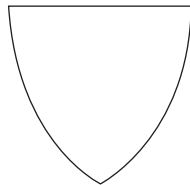
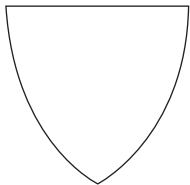
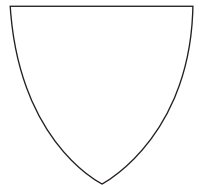
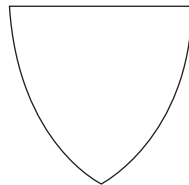
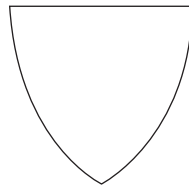
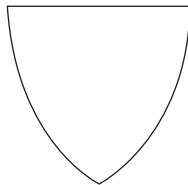
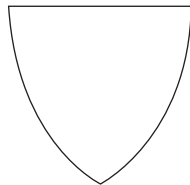
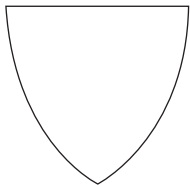
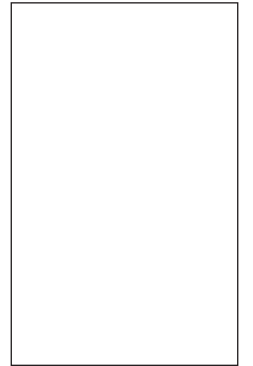
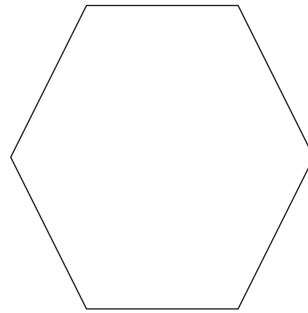
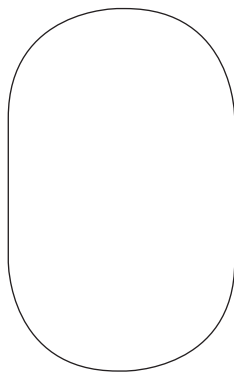
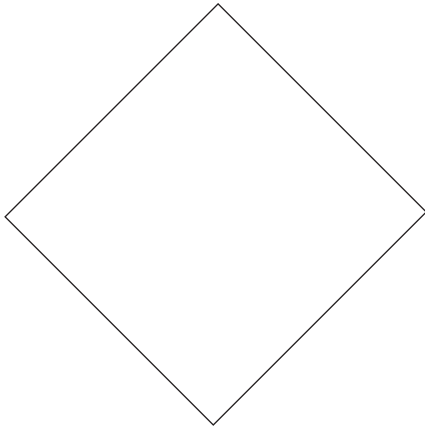
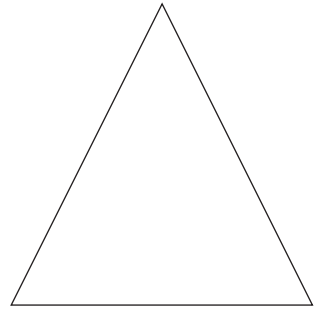
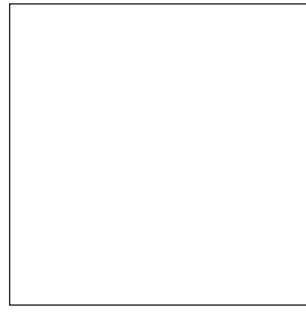
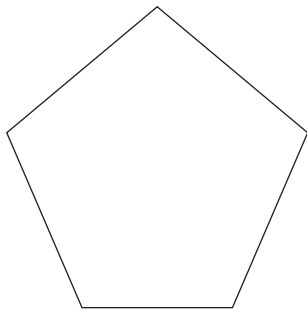
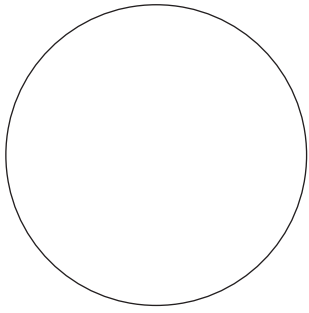
VIDUSLAIKI – apzīmējums laika posmam, kas sākās pirms vairāk nekā 800 gadiem un beidzās pirms nepilniem 500 gadiem. Latvijas teritorijā viduslaiki bija no 12. gadsimta beigām līdz 16. gadsimta vidum.

UZLĪMJU LAPA

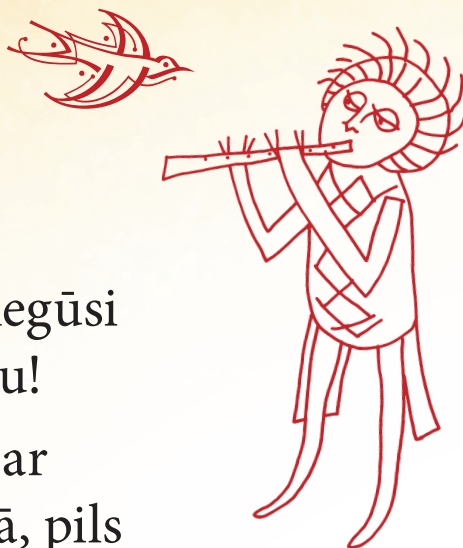
IELĪMĒ ATTIECĪGAJĀ LAUKUMĀ!

Apmeklējot Turaidas pili,
Tu vari ieraudzīt grāmatā
attēlotos priekšmetus un pils
rietumu korpusa pagrabstāvā
apskatīt Turaidas mūra pils
virtuālo rekonstrukciju jeb
3D modeli, kas parāda, kāda
pils izskatījās 16. gadsimtā.

Turaidas pilī Tu sev iegūsi
jaunu draugu – Dāvidu!

Dāvids Tev pastāstīs par
Turaidas pili, dzīvi tajā, pils
valdniekiem un citiem pils iemītniekiem.

Kopā ar Dāvidu Tu iepazīsi senus priekšmetus,
kuri pilī bijuši gadsimtiem ilgi. Viņš Tev
parādīs savas mīlākās lietas, un kopā jūs
uzspēlēsiet kādu spēli.

Dāvids Tevi aicina
uz Turaidas pili.
Nāc un sameklē
viņu!

www.turaida-muzejs.lv

Twitter: @TURAIDASmuzejs

Facebook: www.facebook.co/turaida.muzejs

Instagram: www.instagram.com/turaidas_muzejrezervats

E-pasts: turaida.muzejs@apollo.lv

Adrese: Turaidas iela 10, Sigulda, Siguldas novads, LV-2150

UZ TIKŠANOS TURAIIDĀ!

